

Verksamhetsberättelse

CEMAS 2016

Stockholms universitet och Statens maritima museer

Stockholms
universitet

Innehåll

Förord	1
Bakgrund	2
Styrelsen	2
CEMAS forskare 2016	2
Verksamhet	3
Pågående projekt, anställningar, projektansökningar, etc.	3
Seminarier, workshops, konferenser	4
Maritima seminariet 2016	4
Övrigt.....	5
Samverkan.....	6
Undervisning	6
Publikationer 2016	7
Ekonomi	8

Förord

Året 2016 utmärktes av fler förändringar i CEMAS team. Vår andra doktorand, Ale Pålsson, försvarade i oktober framgångsrikt sin avhandling om den svenska kolonin S:t Bartholmé. Två andra avhandlingar håller på att slutföras med planerad disputation nästa år (Hanna Jansson i etnologi och Harry R Svensson i historia). Eftersom den första generationen av CEMAS-doktorander börjar bli klar inledde vi rekrytering av nya doktorander i historia och etnologi. Ida Hughes Tidlund, etnologi, antogs redan under våren 2016 och påbörjade sin forskarutbildning i höstas. Fredrik Kämpe som antogs som doktorand i historia under hösten börjar efter årsskiftet 2016/2017.

Under ett antal år har vi inom CEMAS diskuterat möjlighet att anställa fler postdoktorer, som ett sätt att dels initiera närmare samarbete med SMM, dels skapa en plattform för yngre disputerade forskare som vill fortsätta inom fältet maritima studier. Vår ambition är att postdoktorer söker extern finansiering som kan knytas till CEMAS och därmed breddar vår miljö. Under 2016 har vi anställt som postdoktor i historia AnnaSara Hammar. Hennes projekt om officerskarriärer på 1700-talet passar väldigt bra inom Marinmuseets område.

Vi har också initierat, på rekommendation av CEMAS utvärderare Stefan Bohman, en postdoktoranställning i marinarkeologi. Tjänsten förläggs till Institutionen för arkeologi och antikens kultur. Tjänsten utlystes under våren 2016 och fått många sökande. Anställningen gick till Niklas Eriksson som kan börja efter årsskiftet 2016/2017.

Utöver väletablerad seminarieverksamhet på Vasamuseet har CEMAS producerat värdefull forskning i form av publikationer. Två ska nämnas här särskilt. Antologin *Sjövägen till Sverige*, som skrevs tillsammans med Tomas Nilson från Göteborg, kom ut. Boken ger en bred ingång till maritim historia och maritima studier och kommer att användas bland annat som lärobok. Vi har under året också arbetat med antologin *Angöringar*. Boken presenterar på ett lättillgängligt men ändå vetenskapligt sätt bredden i CEMAS forskning. Boken kommer ut nästa år.

Samarbetet med SMM har många former. Seminarieverksamheten är regelbunden och uppskattad. Men CEMAS medarbetar har också aktiv roll i SMM:s arbete med utställningar. Under 2016 blev det framförallt utställningen om det svenska ostindiska kompaniet, som Lisa Hellman (doktorand till och med 2015) arbetat med. Utställningen hade vernissage i oktober 2016.

Bakgrund

Avsikten med etablerandet av CEMAS är att skapa ett mångdisciplinärt och tvärvetenskapligt samarbete mellan forskare inom det maritima fältet såväl vid museer som vid svenska lärosäten för att stärka kompetensen inom forskningsfältet nationellt. De ämnesområden som i första hand berörs är arkeologi, etnologi och historia. De organisatoriska enheter som är involverade vid SU är Historiska institutionen och Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap.

Styrelsen

Under verksamhetsåret 2016 bestod CEMAS styrelse av följande ledamöter:

- Karl-Olof Hammarkvist, ordförande
- Anna Götlind, professor, historia, Stockholms universitet
- Lars Kaijser, docent, etnologi Stockholms universitet
- Mirja Arnshav, forskningssamordnare, SMM
- Andreas Linderöth, forskningssamordnare, SMM
- Ale Pålsson doktorand i historia, Stockholms universitet

Styrelsen sammanträdde under 2016 fyra gånger: 10 februari 2016, 14 juni 2016, 18 augusti 2016 (Marinmuseum i Karlskrona) och 24 november 2016.

CEMAS forskare 2016

- Leos Müller, professor i historia, föreståndare
- Simon Ekström, docent i etnologi
- Ida Hughes Tidlund, doktorand i etnologi (antagen 2016)
- Hanna Jansson doktorand i etnologi
- Ale Pålsson, doktorand i historia (disputerade 2016)
- Harry R. Svensson, doktorand i historia
- AnnaSara Hammar, postdoktor i historia (2016–2017)

Verksamhet

Pågående projekt, anställningar, projektansökningar, etc.

Ale Pålsson, doktorand i historia, försvarade sin avhandling *Our Side of the Water Political Culture in the Swedish colony of St Barthélemy 1800–1825* den 28 oktober 2016. Opponenten var professor Holger Weiss, Åbo Akademi, expert på den svenska kolonin i Västindien. CEMAS två övriga doktorander, Hanna Jansson i etnologi och Harry R Svensson i historia, planerar att disputera under 2017, Jansson i början av året, Svensson något senare.

AnnaSara Hammar påbörjade sin postdoktor anställning under 2016. Hennes projekt handlar om officerskarriärer i flottan under framförallt 1700-talet och är en del av ett internationellt samarbete. Hammar stod värd för en internationell konferens i CEMAS regi. Fastanställda forskare Leos Müller och Simon Ekström fortsatte att arbeta med sina respektive projekt. Ekström har avslutat arbetet om humrar i ett kulturhistoriskt perspektiv och satte igång med ett nytt projekt om havet och döden, tillsammans med andra etnologer.

Under 2016 utlystes och tillsattes fler nya tjänster. CEMAS nya satsning var postdoktortjänsten i marinarkeologi som finansieras med CEMAS medel och bidrag om 200 000 kr från Institutionen för arkeologi och antikens kultur. Tjänsten placeras vid institutionen. Utlysningen gick ut under våren hade fått åtta väl kvalificerade sökande och institutionens styrelse i juni 2016 erbjöd anställningen till Niklas Eriksson. Eriksson tackade ja till tjänsten men kan påbörja sin anställning först i januari 2017.

Ett spännande projekt bland de sökande, skriven av Anna McWilliams, fick ett särskilt stöd från CEMAS (84 000 kr), för att utvecklas till en ordinarie ansökan till VR eller annan anslagsgivare. Anna McWilliams lyckades få finansiering från Östersjöstiftelsen och placerar sitt treåriga projekt "A Sunken War: The Baltic during the Second World War" på Södertörns högskola.

Under våren 2016 utlyste Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap (ERG) ny doktorandtjänst i etnologi placerad vid CEMAS. ERG institutionen erbjöd tjänsten till Ida Hughes Tidlund, med ett spännande projekt om gränsdragningar kring Åland. Tidlund anställdes från november 2016 med Simon Ekström och Barbro Blehr som handledare.

Eftersom även doktorandtjänster i historia löper ut utlyste CEMAS under hösten 2016 också en ny tjänst i maritim historia. Utlysningen samordnades med en ordinarie antagning av doktorander till Historiska institutionen. Vi fick tre starka sökande och tjänsten gick till Fredrik Kämpe och hans doktorandprojekt om Konvojkommisariatet, en föga undersökt 1700-tals maritim myndighet. Kämpe påbörjar sin forskarutbildning under 2017.

Under våren arbetade Aryo Makko, CEMAS tidigare postdoktor (konsulprojektet) som CEMAS sekreterare, framförallt med uppdateringen av CEMAS webbsida. Tjänsten avslutades i maj och

3

Centrum för maritima studier

Verksamhetsberättelse 2016

CEMAS styrelse beslutade att inte tillsätta någon ny sekreterare. CEMAS var med fler projektansökningar och vi har uppmuntrat forskare att söka stöd för att utveckla större forskningsansökningar, exempelvis Anna McWilliams som nämndes redan.

Seminarier, workshops, konferenser

Maritima seminariet 2016

Vårprogrammet

5/2 Hanna Hodacs, University of Warwick och Högskolan Dalarna. *Silke och te i norr – skandinavisk handel och marknaden för asiatiska varor i 1700-talets Europa.*

11/3 Johan Lundin och Fredrik Nilsson, Centrum för Öresundsstudier vid Lunds universitet. *Spritsmuggling på Östersjön: en kulturhistorisk studie av nätverk i tillblivelse.*

18/3 Gunilla Larsson, Uppsala universitet. *Båtar och sjöfart bland samer.*

15/4 Irene Andersson, Malmö högskola. *När sjökriget satte stopp för skandinaviska kvinnors fredsaktion 1915.*

29/4 Leif Grundberg, Statens maritima museer. *Medeltida hamnar i norr. Lokala centralplatser eller europeiska nätverk.*

13/5 Fred Hocker, Vasamuseet. *Timber, tar and hemp: Baltic materials for northern European naval shipbuilding 1600-1690.*

27/5 Jo Stanley, University of Hull. *From Cabin Boys to Captains. 250 Years of Women at Sea.*

Höstprogrammet

16/9 AnnaSara Hammar, postdoktor i historia, CEMAS, presenterar sitt postdokprojekt ”*Sedan jag fattat en besynnerlig lust till sjön*”. *Svenska sjöofficerare under 1700-talet och deras karriärvägar*

14/10 Simon Ekström, docent i etnologi, CEMAS, projekt *Havet och döden*

21/10 Gunnar Lamvik, SINTEF Technology and society, Trondheim. *The Filipino seafarer: a life between sacrifice and shopping*

28/10 DISPUTATION! Ale Pålsson, doktorand i historia, CEMAS, avhandling *Our side of the water. Political Culture in the Swedish colony of St Barthélemy 1800–1825.*

2/12 Maria Bergman, Södertörns högskola. *Funktionsomvandling av hamnområden och andra kustnära industriområden i Sverige ur ett hållbarhetsperspektiv*

9/12 Tomas Nilson, Göteborgs universitet. *Utanförskap, våld och brott bland sjömän i Göteborg 1900–1920*

Sjöhistoriska museet startade en serie av maritima poddar. CEMAS anknutna forskare och seminarieföreläsare finns nu på webbsidan. Senast Lisa Hellman om ostindiska kompaniet, i samband med den nya utställningen Resenärerna på Sjöhistoriska museet.

<https://www.sjohistoriska.se/poddar/sjohistoriska-poddar>

Övrigt

18 mars 2016, workshop CEMAS antologi: ” Angöringar. Berättelser och kunskap från havet.” red. Simon Ekström & Leos Müller, planerad utgivning 2016/2017.

Vi har under längre tid arbetat med antologi som ska presentera CEMAS forskning i bred bemärkelse. Den 18 mars ordnade CEMAS en workshop där de preliminära texterna presenterades och diskuterades. I boken deltar: Mirja Arnshav (SMM), Andreas Linderöth (SMM), Simon Ekström (SU), Hanna Jansson (SU), Mattias Frihammar (SU), Lisa Hellman (SU), Ale Pålsson (SU), Harry Svensson (SU), Leos Müller/Steve Murdoch (SU, University of St. Andrews). Bidragen illustrerar på ett bra sätt CEMAS breda verksamhet under perioden 2010–2015. Ämnen ligger nära de olika projekt som har bedrivits vid CEMAS men håller en mer populärvetenskaplig ton. Dessutom tillkommer en introduktion av redaktörerna, ett förord av Karl-Olof Hammarkvist och en omfattande presentation av CEMAS 2010–2016.

ERG-seminarium

Den 11 maj 2016 presenterade Simon Ekström, Mattias Frihammar och Florence Fröhligh (Södertörns högskola) på ERG-seminarium ett nytt projekt: ”Havet och döden. Ett gemensamt projekt om skeppsbrott och andra sjökatastrofer som trauma, minnesarbete och kulturarv.” Och de fick tillfälle att presentera projektet också i november, dels på hemma institutionen, dels på ett speciellt möte på Länsstyrelsen i Malmö, som ägnades åt temat Mänskliga kvarlevor i yngre forn lämningar.

9–10 juni 2016, Internationell workshop “Naval Officers in the Baltic: Careers and Context” Spiltan, Sjöhistoriska museet och CEMAS

Workshopen organiserades av AnnaSara Hammar som en del av hennes postdokprojekt. Workshopen presenterade forskning om officerskarriärer i 1700-talets örlogsflottor i Sverige, Danmark och Storbritannien. Deltagare: Jakob Seerup (Nationalmuseum, Danmark), Evan Wilson (National Maritime Museum), Ville Sarkamo (Jyväskylä University), Catherine Beck (University College of London), Lena Moser (Tübingen), Julia Leikin (University College of

London), Harry Svensson (CEMAS), Elena Smilianskaia (Moskva), James Davey (National Maritime Museum), Jeremiah Dancy (Sam Houston State University), Leos Müller (CEMAS)

Bokprojektet Sjövägen till Sverige. Från 1500-talet till våra dagar.

Boken ges ut av förlaget Universus Academic Press i Lund/Malmö, under redaktionen av Simon Ekström, Leos Müller och Tomas Nilson från Göteborg. Boken är tänkt framförallt som lärobok till vår kurs "Svensk historia från sjösidan". Den innehåller korta översiktskapitel om Sveriges maritima förflutna från 1500 till idag, med fokus på örlogsflottan, handel och sjöfart, varvsindustri, fiske, och passagerartransport. Dessutom innehåller boken ett antal "case studies", korta kapitel om hur man forskar inom maritima studier.

Boken släpptes den 22 september på Sjöhistoriska museet under medverkan av vår förläggare Christer Isell.

Föredrag på Sjöhistoriska museet

Den 27 oktober höll Leos Müller föredrag om sjöfartshistoria för Skrivarstuga på Sjöhistoriska museet.

Föredrag på Historiska museet

Den 9 november höll Leos Müller ett populärhistoriskt föredrag på tema: "Tidig svensk neutralitetspolitik: Sverige och Napoleonkrigen", i serien "Vad vet du om 1800-talet – och vad skulle du vilja veta?" på Historiska museet, Stockholm. Föredraget hade ett tydligt maritimt tema.

Samverkan

Den 4 oktober 2016 öppnades utställningen "Resenärerna. Svenska Ost-Indiska Compagniet" med en vernissage på Sjöhistoriska museet. Utställningen gjordes i nära samarbete med CEMAS, och framförallt Lisa Hellman som sakkunniga. Vi höll ett antal inspirationsföreläsningar för museianställda. Dessutom har Lisa Hellman arbetat med innehåll och granskat texter och liknande. Utställningen har fått positiv uppmärksamhet och många besökare.

Undervisning

Kursen "Svensk historia från sjösidan" gavs under höstterminen 2016. Kursen har förnyats och kompletterats med ny litteratur. Den har utvidgats och har nu två delkurser. Delkurs 1 ger en översikt av Sveriges maritima historia, medan delkurs 2 ger en introduktion till forskning. CEMAS forskare, bland andra AnnaSara Hammar, Simon Ekström och Niklas Eriksson, deltog i undervisningen. Vi genomförde också ett "föreläsningsutbyte" med Göteborgs universitet. Leos Müller gav en gästföreläsning på GU-kursen "Människan och havet", medan Henrik

Alexandersson från GU förläste om fiske på CEMAS kurs. Möjligheter till ytterligare utbyte undersöks.

Handledning av två kandidatuppsatser i historia. Hanan Tarafi, *Presenter, gåvor eller tributer för fredens fortsättning. Den svenska gåvodiplomatin i Alger under generalkonsul Henrik G. Brandels tid 1766-1792* ventilerades och godkändes.

Publikationer 2016

Ale Pålsson, *Our Side of the Water Political Culture in the Swedish colony of St Barthélemy 1800–1825*, avhandling, Stockholms universitet 2016

Simon Ekström, Leos Müller & Tomas Nilson (eds.), *Sjövägen till Sverige. Från 1500-talet till våra dagar*, Universus Academic Press, Malmö 2016 (CEMAS antologi/lärobok)

Harry R. Svensson, "The Cultural Impact of Swedish Royal Navy Officers' Foreign Duty on Karlskrona Society", *Marinmusei vänners årsbok*, 2016, s. 97–112

Leos Müller & Silvia Marzagalli, "In apparent disagreement with all law of nations in the world': Negotiating neutrality for shipping and trade during the French Revolutionary and Napoleonic Wars", *International Journal of Maritime History*, February 2016, s. 108–117

Leos Müller, "Forum navale 1940-2015: en historiografisk överblick2", *Forum navale*. Nr 72, s. 130–140, 2016

Leos Müller, "Swedish merchant shipping in troubled times. The French Revolutionary Wars and Sweden's neutrality 1793–1801", *International Journal of Maritime History*, February 2016, s. 147–164

Leos Müller, "Trading with Asia without a Colonial Empire in Asia: Swedish Merchant Networks and Chartered Company Trade, 1760–1790", Cátia Antunes & Amélia Polónia (eds.), *Beyond Empires. Global, Self-Organizing, Cross-Imperial Networks, 1500–1800*, Brill, Leiden 2016, s. 235–252

Mattias Frihammar, "Maritimt minnesland – Om båtar, fritid och nostalgi", Kerstin Gunnemark (eds.), *Sommarliv i Norden – om minnen, drömmar och materialitet*, Makadam förlag, Göteborg 2016, s. 301–32

Simon Ekström, "Långt borta och förunderligt nära. Den arkivaliska serien som kulturvetenskaplig metod och historisk källa", Lars-Eric Jönsson och Fredrik Nilsson (red.) *Kulturhistoriska redskap och metoder*. Lund studies in arts and cultural sciences, 201

Ekonomi

CEMAS finansieras gemensamt av SMM och Stockholms universitet, där vardera sidan stödjer verksamheten med upp till två miljoner kronor årligen, totalt 4 miljoner kronor. Huvuddelen av kostnader täcker de anställdas (CEMAS forskare och doktorander) löner och övriga kostnader förbundna med anställningar. SU:s täcks av bidrag från Historiska institutionen, Institutionen för etnologi, religion och genusvetenskap och Institutionen för arkeologi och antikens kultur. Dessutom får CEMAS ett bidrag om 250 000 kronor från Humanistiska fakultetens strategiska medel.

Budgetutfall för år 2016 bifogas i budgetdokument.

Leos Müller